

אילו של יצהק

שבת	כניסת שבת	יציאת שבת
ירושלים	16: 28	17: 47
ת"א	16: 50	17: 48
חיפה	16: 37	17: 46
באר שבע	16: 51	17: 49

פרשת "בא"

בפרשתנו מגיע תהליך גאולת ישראל ועשר המכות שהחל בפרשת "וּאֲרָא" אל שיאו.

שלוש המכות האחרונות מתוך עשר המכות שניתכו על מצרים - ארבה, חושך, ומכת בכורות - שונות הן משבע הקודמות, שבאחרונות, פרעה החל לזיזם ומתן עם משה שלח את העם ממצרים, ואילו בשבע הקודמות לא היה משה ומתן כלל, אלא הבטחות של פרעה שלא יקיימן. ובנוסף: שתי המכות האחרונות שלפני מכת בכורות, שתייהן בחושך היו. במכת ארבה - "וַיִּתְחַשֵּׁף הָאֲרָבִי", ובמכה שלאחריה - חשכו שמי מצרים "וַיִּהְיֶה חֹשֶׁךְ אַפְלָה בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם".

אף מכת בכורות - המסכמת שבמכות, בחושך הייתה בחצות הלילה, ברם לישראל, אותו לילה היה כאור בצהרי יום, ורק למצרים חושך אפלה ואיימה היה, **כי המסתיר פניו מלאות אורו של עולם וממרה את דבר ה' "יוצֵר אֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ" - אין האור מגיע אליו!**

בתחילת הפרשה, הקב"ה מצווה את משה לבא ולהתרות בפרעה:

וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, אֶל-פְּרֹעֹה, וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה-אָמַר ה' אֱלֹהֵי הָעִבְרִים, עַד-מָתִי מֵאֲנֶתְּ לַעֲנֹת מִפְּנֵי; שְׁלַח עַמִּי, וַיַּעֲבְדֵנִי. " (י, ג)

ומפרש רש"י: **מאנת לענת** - כתרגומו: לאתכנעא. והוא מגזרת עני, מאנת להיות עני ושפל מפני:

אמר בעל ה"ישמח ישראל" ז"ע: כי קריאה זו - "כֹּה-אָמַר ה' אֱלֹהֵי הָעִבְרִים, עַד-מָתִי מֵאֲנֶתְּ לַעֲנֹת מִפְּנֵי" - מופנית היא לכל יהודי ויהודי באשר הוא שם! והסביר זאת: הרי ידוע כי ישנם עבירות חמורות שעל העובר אותם נאמר: "אין מספיקין בידו לעשות תשובה", סוגרים לפניו את דרכי התשובה. אך מובא בספרים הקדושים שאם האדם מתחיל להתבונן במצבו העלוב ונכנע בקרבו ונעשה שפל בעיניו עד שאומר "איך הגעתי לדרגה כה נמוכה לעשות מעשים אלה" ומתוך כך מתמלא חרטה והכנעה אמיתית עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לדרכו עוד, הקב"ה מרחם עליו ופוחת לו שער מיוחד לתפילותיו ותחנוניו, כמו שאמרו חז"ל "חותר חתירה מתחת כסא הכבוד לקבלו בתשובה".

השפלות בה הוא נמצא **וההכנעה** אליה הגיע, סוללות לו את הדרך לתשובה במחתרת, לפי שהדרך הרגילה חסומה לפניו.

וזוהו הפשט: "עַד-מָתִי מֵאֲנֶתְּ לַעֲנֹת מִפְּנֵי" - "לענת" - מלשון ענווה, למה אינך נכנע ומתמלא תשובה כדי שאוכל לקבל את תשובתך.

המלחמה הנצחית המתחוללת בקרבנו לאורך כל חייו, היא להכיר בקיומו של הקב"ה ולהעריך את כל מה שהוא עושה למענו. ככל שרמתו הרוחנית של האדם עולה יותר, הוא הופך לאדם צנוע ועניו יותר. ככל שאנו מתקרבים יותר לקב"ה, אנחנו הופכים מציאותיים יותר באשר למוגבלויות האישיות, לחולשות שלנו ולעובדה שחינו הם קצרים ובעלי סוף. אנו מפנימים את העובדה, שמעמדו של האדם זמני ועשוי להשתנות בכל רגע, לעומת הקב"ה, שרק הוא נצחי וקבוע. כל עמדה אחרת כביכול לוקחת מהקב"ה את מקומו הראוי בעולם. לכן הגמרא משווה את היהירות לעבודה זרה; גם היהירות וגם העבודה הזרה - מרחיקות את נוכחותו של הקב"ה מחיינו.

העצה היחידה להסרת החלב מעל הכסלים היא עסק התורה.

ככתוב (קידושין ל): "בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין".

וכבר כתב ה"מסילת ישרים" כי מכיוון שהקב"ה שברא את היצירה וברך אותה, הרי שאין תרופה אחרת זולתה, וכל שכן דברי תורה המיוחדים להסרת ערלת הלב, דהיינו לימוד המוסר. כמו שאמר שהמע"ה (משלי ד, יג): "הַחֲזֵק בְּמוֹסֵר אֶל תִּרְךָ נִצְרָה כִּי הִיא חֲתִיךָ!"

"לא-ראו איש את-אחיו, ולא-קמו איש מתחתיו-- שְׁלֹשֶׁת יָמִים" (י, כ"ג)

את פסוק זה דרשו בעלי המוסר בעניין עבודת המידות ובפרט בין אדם לחברו.

לא פעם סובלים האנשים צרות צרורות, וכיהודים, מאמינים שהקב"ה מייסר את האדם כדי לפשפש במעשיו, הם עושים חשבון נפש, ומגלים עד כמה זלזלו וחטאו בעניינים שבין אדם לחברו.

כשהם מתחזקים בכך, מתקנים ומבקשים את סליחתם של אותם בני אדם, הם זוכים להסיר את מידת הדין המתוחה מעליהם.

אולם, פעמים רבות, בוחרים האנשים לתקן דווקא עניינים של בין אדם למקום, מחזקים את שמירת השבת שלהם, מחליפים תפילין, מקפידים להתפלל את כל התפילות במניין, ושולחים את המוזזות לבדיקה. אבל את התחום של בין אדם לחברו שוכחים ומוזניחים.

זהו שנאמר בפסוק "ולא קמו איש מתחתיו" (י, כג) - מפני מה לא הצליחו לקום? משום ש"לא ראו איש את אחיו", כשהאדם לא רואה את אחיו ואינו מתחשב בו, הריהו עלול להביא על ראשו צרות וייסורים.

עד כמה נזהרו גדולי ישראל בענייני בין אדם לחברו, נוכל ללמוד מן ההנהגה המופלאה הבאה:

לפני פסח הגיע לביתו של הרב **אהרון לייב שטיינמן** זצ"ל יהודי, שהבחין בחבית מלאה מים על גדותיה. "מה פשר החבית הזו?" התעניין, והרב השיב כי ישנה חומרה שלא להשתמש במים מן הברז בפסח, משום שבחג עצמו אין ביטול חמץ אפילו באֶלֶף.

לשמע תשובתו של הרב הקשה אותו יהודי, "אבל כל שנה בערב פסח אני מגיע, ומעולם לא ראיתי את הרב נוהג בחומרה זו, מה קרה השנה?".

השיב הרב: "באמת הייתי נוהג תמיד את אותה חומרה, רק שפעם אחת השתמשה הרבנית בטעות במים מהברז, וכשהבחינה בטעות נבהלה כל כך וקראה: 'הכנסתי חמץ הביתה'. ניסיתי להרגיע אותה ולומר לה כי זו רק חומרה, אך לא נרגעה, לכן הפסקתי את החומרה הזו כליל כדי להוכיח לה, שאכן זו חומרה ולא מעיקר הדיון".

כעת, הבין אותו יהודי את מה שלא נאמר, שאותה שנה לאחר שהרבנית הלכה לעולמה ונפטרה, שוב חזר הרב לאותה חומרה.

זהו פרק של מוסר בקביעת סדר העדיפויות הנכון בחיים ובהליכות בין אדם לחברו, בו אדם נותן את כל אשר לו, ובלבד שזולתו יחוש טוב יותר.

"וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֹא יִחַרֶץ-כְּלָב לְשׁוֹנוֹ, לְמַאִשׁ, וְעַד-בְּהֵמָה" (יא, ז).

בפרקי שירה - ברייתא של פסוקי שירה ותהילה להקב"ה, הנאמרים בפי כל צבא השמים והארץ, הצמחים וכל אשר בהם רוח חיים חוץ מהאדם, נכתב: "כְּלָבִים אֹמְרִים: בְּאוֹ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַע; וּבְרַכָּה, לְפָנָי ה' עֲשֵׂנוּ:"

מובא בילקוט שמעוני (אות קפז) רבי ישעיה תלמידו של רבי חנינא בן דוסא היה מתענה שמונים וחמש תעניות, אמר: הרי כל חיה אומרת שירה לפי התכונות שלה ואיך הכלב שהוא עז פנים זכה לסיים ולומר שירה זו של הכנעה "בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עשנו?".

וענו לו, כיון שעשו הכלבים מעשה של הפך מגדרם הטבעי בפרט כאשר היה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים שאז כידוע טבע הכלבים לצעוק ביתר שאת, ומכיוון שעשו פעם אחת נגד טבעם - זכו לומר את השירה הזאת.

ומכאן אנו למדים כמה גדול ערכה של כפיית היצר וכיבוש הטבע אפילו פעם אחת במשך החיים!! שהרי זכו הכלבים עוי הנפש למשך כל הדורות כולם לומר שירה כה נפלאה וערבה עבור שפעם אחת ויחידה עשו מעשה נגד טבעם!! ק"ו בן אדם שהוא נזר הבריאה ונפשו חלק אלוה ממעל, לאיזה השגות יוכל להגיע כאשר כובש את יצרו שלמטרה זו בא לעולם.

"וּשְׁמֵרְתֶם, אֶת-הַמְצוֹת, כִּי בְעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, הוֹצֵאתִי אֶת-צְבֹאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם; וּשְׁמֵרְתֶם אֶת-הַיּוֹם הַזֶּה, לְדֹרֹתֵיכֶם--חֻקַּת עוֹלָם." (י"ב, י"ז)

על כתוב זה שנינו במדרש מכילתא: אמר רבי יאשיה: אל תהי קורא את המצות, אלא את המצוות. כדרך שאין מחמיצין את המצות, כך אין מחמיצין (דוחים ומשהים) את המצוות.

העיר על מדרש זה **רבי פנחס מקוריץ** זע"א (מגדולי תלמידיו של הבעל שם-טוב): כשם שמצה שהחמיצה- לא זו בלבד שאין באכילתה בפסח משום מצווה, אלא גם חייבים על כך עונש כרת, כך עלינו לדעת, שכאשר מחמיצים מצווה כלשהי- לא רק מפסידים שכר מצווה, אלא גם נענשים על כך בעונש חמור מן השמיים.

בבית הכנסת של חוג חתם סופר בבני ברק, בראשותו של הרה"צ רבי יצחק שלמה אונגר זע"א התפללו מאות מתפללים, רובם ניצולי שואה עם מספרים כחולים על היד. אחד ממתפללי בית הכנסת היה ר' עקיבא שטיינברג, שבשנות הזעם באירופה איבד את אשתו וששת ילדיו ונותר בן 30 גלמוד וחסר כל.

בוקר אחד, בהיותו בן 63, הגיע ר' עקיבא אל רב בית הכנסת, הרב אונגר, כשהוא רועד מבכי: רבי, חלום נורא חלמתי בלילה, אמר בדמע, אך כדי לספר אותו לרב, עלי להקדים ולספר את ההיסטוריה שלי.

הגעתי לאשוויץ בחשוון תש"ה. את כל משפחתי איבדתי ביום בו הגעתי. נשלחתי מיד לעבודת בית חרושת לפחמים. בסוף היום הראשון לעבודתי שם, כשאני עדיין בתוך היממה הראשונה לרציחתם של משפחתי, שכבתי על הדרגש שבור ומיואש. לפתע חשתי נגיעה רכה בכתפי. היה זה אברך בשם ר' אריה. 'עקיבא', הוא אומר לי, לא למדנו היום כלום, בא נלמד משהו. גם ר' אריה איבד באותו היום את משפחתו. הוא היה תלמיד חכם וידע גמרות בעל פה. התחלנו ללמוד יחד, ור' אריה פשוט העיר אותי לחיים. על שבירי חשתי את מובנו של הפסוק: 'כי הם חיינו... ובהם נהגה יומם ויללה'.

ערב אחד, בחודש אדר, שכבתי על הדרגש ואמר לי ר' אריה: עקיבא, עוד פחות מחודש פסח – איך נאכל כזית מצה? איך נקיים בערב תאכלו מצות? ר' אריה, זעקתי בייאוש, על מה אתה מדבר, אנחנו פה באשוויץ, היכן נשיג כאן מצה? עונה לי ר' אריה במתינות, אל תגיד ככה, אנחנו אמנם באשוויץ, אבל הקב"ה הוא כול יכול, והבא ליטרה מסייעין בידו. אל תדאג, עוד נזכה לאכול כזית מצה. כל אותו הלילה לא פסקו ההפגנות. מטוסי האויב הפציצו מחסני נשק. למחרת פוריס, כשאנו צועדים כהרגלנו לעבודה, גילינו, ששתי פצצות נפלו על מחסן החיטה. היה זה מחסן אדיר שהכיל טונות של חיטה שיעודו להונת הצבא הגרמני. החיטה התפזרה על פני כל השטח כמו מרבד קסום של גרעינים. הדבר היה לפלא: כמה חלמנו אתמול על מעט חיטה, והנה, כל השטח מסביבנו מוצף בחיטה.

כשחזרנו מן העבודה בשעת לילה מאוחרת, מיהרתי להתכופף ולאסוף שני חופנים, אחד עבורי ואחד עבור ר' אריה. ר' אריה היה המאושר באדם. ר' עקיבא מוסיף ותאר לרב, כיצד מצאו אבנים, טחנו עימם את החיטים והפכו אותם לקמח. כל לילה טחנו, עד שהגיע ה' בניסן.

מיהרנו להכין את הבצק: מים קמח, לישיה מהירה, והנה, הבצק מוכן. רידדנו את המצה במהירות, ועם מסמר עשינו בה חורים. הוצאנו את הפח מן התנור בזהירות, בעזרת סמרטוט, הדבקנו עליו את הבצק, ותוך 3 דקות כבר היתה לנו מצה למהדרין. שני כזיתים הכנו לכל אחד.

החבאתי את המצה מתחת לחולצה, ושבונו למחנה, כשידי צמודה לגופי, ושומרת על המצה היקרה. כשהגענו למחנה, ראה אחד השומרים את תנוחתי המוזרה, וצעק: 'ז"ד, מה אתה מחביא שם? בתנועה חדה הרחיק את ידי מגופי, ושברתי מצה צנחו להם בדממה על האדמה הקפואה.

הנאצי לא השתק בזה, ובמגפיו המסומרות ריסק את המצה עד דק. לקינוח הוסיף להכות את ר' אריה במכות אדירות. 'צנחתי על המצה מחוסר הכרה. כעבור ארבע דקות שבתי להכרתי. הייתי מיוסר כולי, שבירי שברים, אך נזכרתי שיש מתחתי אוצר. מצה מרוסקת אמנם, אבל גם בה אפשר לקיים מצות אכילת מצה. כשכולי זב דם זחלתי לדרגש ובידי האוצר היקר, ממשיך ר' עקיבא לספר. חזרתי לדרגש, וכשכולי כאוב הראיתי לר' אריה כי נותר כזית אחד בלבד. ר' אריה פרץ בבכי:

אתה הבאת את החיטים, אתה חטפת מכות על המצה, אבל אנא, רחם עלי, איך אעבור את ליל הסדר בלי לאכול כזית מצה? ר' אריה, עניתי בתקיפות, אני מוותר לך על ארוחת הערב של מחר ושל מחרתיים, אבל על המצה איך אוותר? ר' אריה מתחנן: עקיבא, אנא, תן לי את המצה, אומר אתך את כל ההגדה של פסח, מילה במילה, מהא לחמא עניא עד חד גדיא, אני מתחנן, תן לי את המצה. ואז הזדקק אריה: אתה יודע מה? בא נעשה עסקה. אני אוכל את המצה, ואתה – תקבל את השכר. שכר עצום של לפום צורה אגרא. הסכמתי לעסקה. הוא אוכל והשכר – שלי. הגיע ליל הסדר. שבנו מן העבודה שבורים ורצוצים, 4 כוסות לא היו, מצה – בקושי פירורים של כזית, אבל מרור – היה לכולם בשפע. שכבנו יחד על הדרגש, ואמרנו את ההגדה בבכיות נוראות. אני כבר לא החזקתי מעמד ונרדמתי מרוב בכי ותשישות, אך ר' אריה שאכל מצה, לא היה מסוגל להירדם מרוב התרגשות, וכי קלה היא בעיניכם, זכות הוא לאכול כזית מצה בגיא צלמוות, באשוויץ. לפנות בוקר החל להתפלל שחרית בהודיה עצומה ובלחש. בתפילת הלל כבר שכח היכן הוא נמצא, באמרו: 'אשר קידשנו נתן צווחה של התרגשות ממעמקי ליבו הטהור.

השומר הגרמני זינק ממקומו, הצמיד את האקדח לראשו ולחץ על ההדק. נשמתו הטהורה והמוזככת יצאה על קידוש השם, ביום טוב ראשון של פסח. נשברתי לרסיסים, מספר ר' עקיבא בדמע. ר' אריה היה הרב שלי, אבי הרוחני, הוא החזיק אותי בתוך הגהינום הנורא, כיצד אוכל לשרוד בלעדיו? הקב"ה נתן לי כוחות עצומים במשך שלושים יום נוספים. בייז באייר הגיעו האמריקאים. המלחמה הסתיימה. שקלתי 36 קילו. עור ועצמות. לא מצאתי עוד טעם בחיי. אך הקב"ה, אב הרחמים, הוא בעצמו מחיה המתים. אט אט התאוששתי.

הקמתי בית בפעם השניה, ב"ה זכיתי בארבעה ילדים וכבר עשרה נכדים. אתמול בלילה, הופיע ר' אריה בחלומי, 33 שנים אחרי אותו ליל סדר, הגיע אלי בחלום ר' אריה הקדוש, כשהוא לבוש בקיטל לבן. איפה אתה, ר' אריה? זעקתי. אני במקום שכולו אור, הוא השיב. זכיתי להיהרג על קידוש השם. כבר 33 שנה אני מחכה להזדמנות שיתנו לי לגשת אליך. היום לראשונה קיבלתי אישור. עקיבא, על כל המצוות שעשית בעולם הזה יש לי שכר אדיר, אך על מצוה אחת שעשיתי, עד היום אין לי עליה שכר:

מצות אכילת מצה בליל הסדר תש"ה, כי היה הסכם בינינו, אני אוכל את המצה והשכר הולך לעקיבא.

עקיבא, אם תוותר לי על השכר – אוכל אני לקבל את שכר המצווה האדירה הזו. אני מתחנן לפניך: אנא, וותר לי על השכר. ר' אריה עזב אותי בפנים עצובות, וככה התעוררתי, מספר ר' עקיבא לרב ופונה אליו בשאלה: האם עלי לוותר לו? הסכם זה הסכם, מצד שני, נשמתו של אריה כל כך התחננה. הרב אונגר שומע את השאלה ושוקק. לבסוף הוא אומר: שאלה כזו יש לשאול צדיק מן הדור הקודם, גש לרבי ממכונבוקא, יהודי קדוש של מסירות נפש ותשאל אותו."

הרה"ק ממכונבוקא זיע"א שומע את הסיפור ועונה ברכות: מן היושר עליך לוותר, הוא משיב לר' עקיבא, ומסביר: 33 שנים עברו מן הסיפור הזה, האם ניסית לחשב כמה ברכות זכית להגיד ב-33 השנים האחרונות? כמה מצוות, הנחת תפילין, שבתות, ועוד, תמשיך עוד ועוד בשנות חיך. ור' אריה המסכן - כבר לא נותרו לו הזדמנויות יותר. האם לא ראוי לוותר לו על הזכות הזו? ר' עקיבא שמע את דברי הרבי, והשיב מיד: אם כך, אני מוותר על השכר. אך הרבי ממכונבוקא לא מסתפק בזה ואומר: היכנס לבית הכנסת הסמוך, פתח את ארון הקודש, ושם, בסמוך לספרי התורה הכרוז בפה מלא ובלב שלם על מחילתך.

היה זה שעת חצות הליל. ר' עקיבא נכנס לבית הכנסת בחצות הליל ומול ספרי התורה שבארון הקודש קרא: ריבונו של עולם, אני מוותר לר' אריה בלב שלם על השכר של אכילת מצה בפסח תש"ה. באפיסת כוחות, שב ר' עקיבא לביתו וצנח על מיטתו, כשהוא מותש ומלא מחשבות. באותו הלילה, שוב נדהם לראות את ר' אריה בחלום, כאשר פניו מוארות מאוד: 'יישר כח, עקיבא! הויתרתי התקבל, אני מודה לך מעומק ליבי. בזכותך העלו אותי לכאולה מקומות. אין לי מילים להודות לך. למחרת בבוקר שב ר' עקיבא לרבי ממכונבוקא וסיפר לו על החלום השני. בתגובה, התפרץ הרבי בבכי. 'סיפרת לי על יהודי קדוש, שעבר ייסורי איוב, חי בקדושה ובטהרה, ידע ש"ס, נמצא בגן עדן במקום הכי נשגב, ושווה לו לעזוב את כל העולם הבא, לרדת פה לעולם ולהתחנן על עוד מצווה, כי שם הוא לא יכול לעשותה.

ואנחנו חיים פה בעולם, ומסביבנו מתגלגלות להן מצוות, בהישג יד, ומה נאמר למעלה?! הרי יום אחד ניפגש, עם כל האפשרויות שהיו לנו. הבה ננצל כל רגע שאנו כאן כדי לחטוף מצוותי. הבה נייקר את המצוות, לא נחמיץ הזדמנויות שבאות לידנו, ונזכה לצבור באמתחתנו שקים מלאים לעולם הבא

"ויאמר ה' אל-משה ואל-אהרן, פארץ מצרים לאמר. החדש הזה לכם, ראש חדשים: ראשון הוא לכם, לחדשי השנה." (יב, א-ב)

המצווה הראשונה שנצטווה עליה עם-ישראל (מצווה שניתנה לו כעם) היא מצוות קידוש החודש. ויש לשאול: לכאורה היה מתאים יותר לתת לעם-ישראל כמצווה ראשונה את הציווי הגדול - **"אנוכי ה' אלוקיך!"** או את **מצות שבת** שהיא מתנה גנוזה שניתנה לישראל!! או **מצות תלמוד תורה** שהיא כנגד כולם, מה מיוחד בקידוש החודש?

מסבירים חז"ל: הגויים סופרים את זמנם לפי השמש, דהיינו כמה זמן מקיף כדור הארץ את השמש, ויוצא כביכול **שהשמש היא המרכז**, וכדור הארץ שמקיפו כאילו טפל לשמש ומשמש אותו.

היהודים לעומתם, צוו במצוותם הראשונה לסיפור לפי הירח, ולמעשה סופרים כמה זמן הירח מקיף את כדור הארץ, והמשמעות לכך היא שכביכול **כדור הארץ הוא המרכז**, ואילו הירח טפל לנו ומקיף אותנו. **וזה עיקר המסר במצווה ראשונה זו, יהודים אתם, אתם מרכז העולם, אתם לא טפלים ובטלים, אלא המרכז.**

זאת ועוד; הקב"ה ברא עולם שמסתייר את האמת האלוקית. תרימו עיניים לשמיים, מצווה אותנו תורתנו הקדושה, תשימו לב לשינוי. תסתכלו למעלה, אל הירח שנעלם ומתגלה, אל הבריאה. תפקידכם הוא **לגלות ולהאיר את האמת**, שהכוח האלוקי הוא מהותו של העולם, ואין לבריאה שום קיום בלעדיו.

בנוסף – בפסוק זה נרמזת גם **הגאולה העתידה**. המלים "החדש הזה לכם" הם בגימטריא 424, וזו גם הגימטריא של המלים "משיח בן דוד".

בספרי המקובלים ('ילקוט ראובני' ו'פני דוד') אנו מוצאים בנושא זה חידוש, והוא שקיים שם קדוש הנקרא "כדת" (=424), שיש לו כח וסגולה מיוחדת להציל מן המזיקים, ושם זה עתיד להיות "חוקק על מצחו של משיח בן דוד". המקובלים מסבירים, כי זו הכוונה העמוקה במה שאנו מבקשים ביסליחות: "עשה למען דתך" (המלה "דתך" מורכבת מאותן האותיות של המלה "כדת") – על בוא "משיח בן דוד" שעל מצחו יהיה כתוב שם זה, במהרה בימינו. אמן.

לע"נ אסתר סזרחי בת יחזקאל וכתון ז"ל
ולב"ע ב' עבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' יצחק ב"ר נסים סזרחי ז"ל
ולב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.